

механізм почуттів, який виявляється через багатогранність своєї природи, характер, структуру, варіативні форми вияву. Дослідження М. Афанасієва, Д. Кучерюка, А. Ларькова, Л. Левчук, Л. Печко та ін. засвідчують, що естетичні почуття є найскладнішим видом духовного переживання людини, народжуються під впливом цілеспрямованого виховання, оточуючого середовища, як результат опанування індивідом певної системи знань та оціночних умінь [3; 19; 20; 21; 24].

Отже, у нашому розумінні естетичні почуття є невід'ємним атрибутом соціалізованої особистості, які сприяють розвитку її потреби у знаннях, забезпечують суспільну активність індивіда та його творчу активність. Оскільки естетичні почуття розвиваються лише під цілеспрямованим педагогічним керівництвом і є наслідком суб'єктивної емоційної реакції людини на мистецькі твори, тому для теоретичного осмислення механізмів їх формування першорядного значення набуває дослідження психологічних основ їх розвитку з раннього віку у навчально-виховному процесі під впливом мистецького продукту, зокрема літератури.

Список використаних джерел

1. Асмус В. Ф. Античная философия (история философии) / В. Ф. Асмус. – 3-е изд. – М. : Высшая школа., 2003. – 400 с.
2. Бех І. Моральний розвиток особистості в історико-педагогічному осмисленні // Рідна школа. – 1999. – №8. – с. 21 – 24.
3. Тавровецька Н. І. Становлення естетичних почуттів у процесі формування Я-образу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Н. І. Тавровецька ; Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2009. – 19 с.

ПОПОВИЧ Я.В.,

БЕРЕШ В.П.,

ТОВКАНЕЦЬ Г.В.,

Мукачівський державний університет, Україна

ВИХОВАННЯ В ПРАЦІ ТА ВИХОВАННЯ ПРАЦЕЮ ЯК ЗАВДАННЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасна школа стикається з великою кількістю проблем, серед яких втрата в учнів інтересу до навчання, до трудової діяльності, відсутність внутрішніх мотивів до них, зниження якості освіти, поява негативного ставлення до трудового навчання.

Трудове виховання – один з напрямів виховної діяльності, який націлений на осмислення дітьми цінностей трудового життя. Учні повинні усвідомити, що без праці людина неодмінно деградує, що праця – як фізична, так і розумова має велику цінність у житті, що лише праця дає можливість реалізувати себе як особистість, формує власну гідність людини і повагу до неї оточуючих. Метою трудового виховання молодших школярів є виховання усвідомлення дітьми соціальної значущості трудової діяльності, розвиток потреби в трудовій активності,

ініціативності, готовності до творчої діяльності, формування працелюбності як базової якості особистості [4]. Завданнями трудового виховання є: вироблення свідомого ставлення до праці як вищої цінності людини і суспільства, формування трудових умінь і навичок, розвиток потреби у творчій праці, виховання почуття господаря, формування готовності до праці за умов ринкової економіки.

Працю учнів необхідно поєднувати з їх навчальною роботою. Це означає, що, підбираючи об'єкти праці для учнів, слід надавати перевагу тим, які тісно пов'язані з їх навчальною роботою. Важливо домагатися, щоб трудова діяльність школярів сприяла практичному застосуванню і поглибленню знань, допомагала формуванню в них високих моральних якостей, підвищувала суспільну активність і сприяла підготовці до продуктивної праці в різних галузях виробництва.

У сучасній школі вчитель уже практично перестає бути основним джерелом інформації, але натомість зростає його роль в активізації пізнавальної діяльності учнів. Оскільки активізувати пізнавальну діяльність школярів лише на уроках є неможливим, необхідно всіляко підтримувати їх активність у позакласній роботі та скеровувати на поглиблене засвоєння трудових навичок під час занять в позаурочних гуртках, на позаурочних заходах з трудового навчання.

Можемо навести приклад В. О. Сухомлинського у Павлиській школі. Дуже цікавими і повчальними були *трудові традиції*, серед яких виготовлення наочних приладів, обладнання для навчальних кабінетів; виготовлення в літні канікули наочних посібників для кабінету біології (колекція ґрунтів, колекція глин тощо); колективне виконання різних видів робіт у колективному виробництві (збирання колосків, штучне запилення кукурудзи, заготівля кормів для худоби, збирання врожаю фруктів); прикрашання класних кімнат і шкільного подвір'я; підготовка і проведення Тижня саду, Дня першого снопа.

Ідеї та традиції В. О. Сухомлинського живі і потрібні у сучасній школі. Впровадження його ідей у сучасну початкову школу передбачає системний підхід до її удосконалення. Українська школа має багатий досвід включення учнів у продуктивну працю. У нових умовах вона прагне зберегти і зміцнити традиційні форми організації продуктивної праці учнів та створити нові, що дозволяють здійснити трудове виховання на основі різних форм власності. Серед них: учнівські трудові об'єднання (рослинників, овочівників, садівників, квітників, майстрів зеленого господарства, тваринників, селекціонерів тощо), шкільні лісництва, агрофірми, фермерські господарства, асоціації, виробничі кооперативи, майстерні, будівельні загони, арендні підряди, народні художні промисли (гончарство, ткацтво, лозоплетіння, різьба по дереву, розпис та інші).

Виховання в праці та виховання працею, на думку педагога, будучи практичною підготовкою молодого покоління до життя, сприяє вирішенню цілого ряду завдань всебічного гармонійного розвитку та виховання. По-перше, праця, як засіб розумового виховання є вагомою підтримкою любові до навчання, до знання (навчання – головна праця дитини, якщо вона любить працю, вона любить навчання). По-друге, праця сприяє вихованню любові до людей, до природи, до всього живого і прекрасного (якщо не трудитися на користь людям, для краси, природи, як можна їх любити?). По-третє, виховання працею сприяє розвитку

індивідуальних схильностей (кожна дитина з численних видів праці обирає працю по душі, у процесі якої здобуває максимальний розвиток). По-четверте, трудове виховання є важливою підготовкою до усвідомленого вибору професії (у різноманітній праці, кожна дитина знайде те, що їй по душі, те, що приносить особливу радість). По-п'яте, виховання у праці і працею формує характер дитини (волю, відповідальність, цілеспрямованість, самостійність, ретельність тощо).

Значну увагу слід звернути на умови залучення дітей до продуктивної праці, а саме:

– організація реального трудового життя, коли дорослі (батьки, учителі) є зразком у праці;

– формування в процесі виготовлення матеріального або духовного продукту такої якості як працьовитість;

– залучення дітей до побутової праці: формувати бажання та вміння підтримувати порядок і чистоту, вчити витирати мокрою ганчіркою столи, підвіконня, підмітати підлогу, поливати квіти, правильно розкладати дидактичні посібники. Підготовка до побутової праці, повинна проводитися «по всіх лініях виховної роботи, а найважливішою з цих ліній є свідомість, думка, духовне життя» [3].

Важлива умова підготовки дитини молодшого шкільного віку до праці є розвинуте мислення. Тільки через злиття думки і фізичної праці школярі можуть стати мислителями, пошуковцями, відкривачами. Щоб навчити вихованців працювати, радіти самому процесу діяльності і результатами праці, з ним треба багато спілкуватись, постійно щось пояснювати, нагадувати, запитувати, проводити виховні бесіди («Праця – джерело життя й головна його прикраса; «Шануй працю людей»; «Бджола мала, а й та працює»). Варто привчати дитину економити свої сили, навчити не тільки працювати, а знаходити в собі ресурси, щоб пробудити себе до праці, привчати до думки про те, що праця сама по собі буде давати насолоду досягнутої мети, привчати її до вмілого, організованого підходу до переборювання перешкод та труднощів.

Виховання в праці – це перш за все прищеплення любові до праці, зближення розумової і фізичної праці. Праця має згуртовувати дитячий колектив, бути посиленою і радісною, до неї можна залучати дітей різного віку. Вони повинні бачити кінцевий результат, радіти йому, відчувати, що їхня праця – це частина праці дорослих.

Список використаних джерел

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) // Освіта. 2011. № 28. – С.8
2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т. Т.2. К.: Рад. шк., 2012. С. 498 -501; 612 – 613.
3. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа // Вибрані твори: В 5-ти т. К.: Рад.школа, 2004. Т.4.
4. Фіцула М.М. Педагогіка. К.: Академія, 2000. 560 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>